

нання поточних завдань. Отже, загальний успіх забезпечують: якість стратегічного аналізу; реальність стратегічного планування; рівень реалізації стратегічних завдань.

У сучасних умовах господарювання можна виділити основні напрями підвищення антикризового управління підприємства:

- усунення дискримінаційних положень у законодавстві;
- розширення транскордонного регулювання банкрутства;
- передбачення адміністративної відповідальності ліквідаторів за неправильну оцінку ліквідаційної маси та непрозорий продаж майна боржника;
- розроблення ефективної стратегії розвитку підприємства.

Висновки. Поняття "криза на підприємстві" охоплює всі ланки середовища існування підприємства. У внутрішньому середовищі найімовірнішими причинами появи кризових явищ є невідповідність прийнятих підходів до управління підприємством умовам його існування, застарілі технології та інші фактори. У зовнішньому середовищі до змін на підприємстві можуть призвести зміни у законодавстві, політиці держави відносно умов існування організації та факторів мікро- і макросередовища.

Криза на підприємстві може привести як до позитивних змін, так і до зменшення його прибутків чи до банкрутства. Робота з новим постачальником, який пропонує вигідні умови співпраці, вихід на нові ринки з вигідними умовами конкуренції та наявністю покупців на товари фірми, які за умови відповідної пропозиції запитів покупців на товари та послуги зможуть допомогти організації наблизитися до її мети. Водночас ті ж фактори мають змогу призвести і до краху підприємства за невідповідної політики, яка проводиться відносно них. Тому необхідно вчасно виявляти всі зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищах існування організації, які можуть вплинути на її діяльність.

Література

1. Возіянова Н.Ю. Проблеми становлення та діагностики банкрутства в Україні // Торгівля і ринок України : темат. зб. наук. праць з проблем торгівлі і громадського харчування. – Донецьк : ТзОВ "Лебідь", 1997. – С. 131-133.
2. Ляшенко Г. Банкрутство в системі державного регулювання // Науковий вісник УкрДЛТУ : зб. наук.-техн. праць. – Львів : Вид-во УкрДЛТУ. – 1999. – № 10.1. – С. 103-108.
3. Пластун О.Л. Визначення сутності поняття "банкрутство" в сучасній науковій літературі // Вісник Житомирського державного технологічного університету. – 2005. – № 2. – С. 256-261.
4. Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств : навч. посібн. – К. : Вид-во КНЕУ, 2000. – 412 с.

Дуда С.Т., Михайлик І.В. Теоретические аспекты анализа банкротства предприятия и пути его преодоления

Исследована экономическая природа и понятие "банкротства предприятия". Предложено авторское толкование понятия Банкротство предприятия". Поданы основные направления повышения антикризисного управления предприятия, а также определены пути преодоления банкротства на предприятии.

Ключевые слова: банкротство, прогнозирование банкротства, финансовое положение предприятия.

Duda S.T., Mikhaylik I.V. Theoretical aspects of analysis of bankruptcy of enterprise and ways of his overcoming.

In the article investigational economic nature and concept of bankruptcy of enterprise; author interpretation of concept is offered bankruptcy enterprises, given basic directions of increase of anticrisis management of enterprise, and also certainly ways of overcoming of bankruptcy, on an enterprise.

Keywords: bankruptcy, prognostication of bankruptcy, financial position of enterprise.

УДК 330.222

Аснір. В.І. Запотоchnий¹ – КНУ ім. Т. Шевченка

ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА ЯК ОСНОВНИЙ ЕТАП БАНКІВСЬКОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ

Охарактеризовано процес формування інвестиційної політики банку. Зображено основні елементи інвестиційної політики та фактори, що її визначають. Проаналізовано основні цілі, які необхідно передбачати під час розроблення ефективної інвестиційної політики. Виділено критерії, на основі яких здійснюється оцінка інвестиційної політики.

Ключові слова: інвестиційна політика, портфель цінних паперів, інвестиційна стратегія, інвестиційна тактика, інвестиційна діяльність.

Постановка проблеми. Комерційні банки в процесі своєї діяльності значну увагу приділяють купівлі-продажу цінних паперів як елементу диверсифікації активних операцій та розширення джерел отримання доходів.

Придбані банком цінні папери утворюють портфель цінних паперів – сукупність придбаних (отриманих) банком сторонніх цінних паперів, право володіти, користуватися та розпоряджатися якими належить банкові.

Діяльність банків, яка пов'язана з придбанням, утриманням та продажем цінних паперів, у комплексі складає інвестиційний процес. Щодо його складу існує багато позицій, проте, на наш погляд, етапи інвестиційного процесу для вітчизняних комерційних банків загальним чином можна сформулювати так:

1. Розроблення інвестиційної політики банку.
2. Аналіз цінних паперів.
3. Формування банківського портфеля цінних паперів.
4. Моніторинг портфеля цінних паперів та формування резервів на відшкодування можливих збитків за операціями з цінними паперами.
5. Оцінка ефективності портфеля цінних паперів.

Більш детально розглянемо перший етап інвестиційного процесу банку – інвестиційну політику.

Постановка завдання. Надати визначення економічній категорії "інвестиційна політика банку", виділити основні елементи інвестиційної політики, охарактеризувати мету інвестиційної діяльності банку, проаналізувати основні напрями інвестиційної політики, зобразити макроекономічні та мікроекономічні фактори, які впливають на інвестиційну політику.

¹ Наук. керівник: проф. Г.І. Башнянин, д-р екон. наук – Львівська КА

Результати дослідження. Інвестиційна політика – сукупність принципів та положень, що визначають концептуальні засади інвестиційної діяльності банку на ринку цінних паперів.

Інвестиційна політика комерційних банків передбачає формування системи цільових орієнтирів інвестиційної діяльності, вибір найбільш ефективних способів їх досягнення. В організаційному аспекті вона виступає як комплекс заходів з організації та управління інвестиційною діяльністю, спрямованих на забезпечення оптимальних обсягів і структури інвестиційних активів, зростання їх прибутковості за допустимого рівня ризику. Найважливішими взаємопов'язаними елементами інвестиційної політики є стратегічні й тактичні процеси управління інвестиційною діяльністю банку.

Під інвестиційною стратегією розуміють визначення довгострокових цілей інвестиційної діяльності та шляхів їх досягнення. Її подальша деталізація здійснюється під час тактичного управління інвестиційними активами, що включає вироблення оперативних цілей короткострокових періодів і засобів їх реалізації. Отже, розроблення інвестиційної стратегії є вихідним пунктом процесу управління інвестиційною діяльністю банку.

Формування інвестиційної тактики відбувається в рамках заданих напрямів інвестиційної стратегії і орієнтоване на їх виконання в поточному періоді. Це передбачає визначення обсягу і складу конкретних інвестиційних вкладень, розробку заходів щодо їх здійснення, а в необхідних випадках – складання моделей прийняття управлінських рішень щодо виходу з інвестиційного проекту і конкретних механізмів реалізації цих рішень.

Розроблення інвестиційної політики банку є досить складним процесом, що обумовлено обставинами, наведеними нижче.

Насамперед внаслідок тривалості інвестиційної діяльності, інвестиційна політика повинна здійснюватися на основі ретельного перспективного аналізу, прогнозування зовнішніх умов (стану макроекономічного середовища та інвестиційного клімату, кон'юнктури інвестиційного ринку та його окремих сегментів, особливостей оподаткування та державного регулювання банківської діяльності) та внутрішніх умов (обсягу і структури ресурсної бази банку, етапів його життєвого циклу, цілей і завдань розвитку, відносної прибутковості різних активів з урахуванням факторів ризику і ліквідності), імовірнісний характер яких ускладнює формування інвестиційної політики.

Крім того, визначення основних напрямів інвестиційної діяльності пов'язане з масштабними проблемами дослідження та оцінки альтернативних варіантів інвестиційних рішень, розробки оптимальної, з позицій прибутковості, ліквідності та ризику моделі інвестиційного розвитку.

Істотно ускладнює вироблення інвестиційної політики мінливість зовнішнього середовища діяльності банків, що визначає необхідність періодичного коректування інвестиційної політики, обліку прогнозованих змін і вироблення системи оперативного реагування.

Передумовою формування інвестиційної політики є загальна ділова політика розвитку банку, основні цілі якої є пріоритетними під час розроб-

лення стратегічних цілей інвестиційної діяльності. Представляючи собою важливий складовий елемент загальної економічної політики, інвестиційна політика виступає фактором забезпечення ефективного розвитку банку.

Основна мета інвестиційної діяльності банку може бути сформульована як збільшення доходу від інвестиційної діяльності за припустимого рівня ризику інвестиційних вкладень. Окрім загальної мети, розроблення інвестиційної політики, відповідно до обраної банком стратегії економічного розвитку, передбачає врахування інших важливих цілей, зокрема:

- забезпечення збереження банківських ресурсів;
- розширення ресурсної бази;
- диверсифікація вкладень, здійснення яких зменшує загальний ризик банківської діяльності й веде до зростання фінансової сталості банку;
- підтримка ліквідності;
- мінімізація частки активів, що не приносять доходу (готівка, кошти на кореспондентських рахунках у Центральному банку) за рахунок заміщення їх короткостроковими інвестиціями, що мають аналогічний з грошовими коштами ступінь ліквідності, але приносять при цьому вищий рівень прибутку;
- розширення сфери впливу банку за допомогою проникнення на нові ринки діяльності;
- збільшення кількості клієнтів та посилення впливу на їх діяльність шляхом участі в інвестиційних проектах, у створенні та розвитку підприємств, придбанні цінних паперів, паїв, часток участі в статутних капіталах підприємств;
- отримання додаткового ефекту під час придбання акцій фінансових інститутів, купівлі філій, заснування дочірніх фінансових інститутів.

Визначення оптимальних способів реалізації стратегічних цілей інвестиційної діяльності передбачає вироблення основних напрямів інвестиційної політики та встановлення принципів формування джерел фінансування інвестицій. Відповідно до цих критеріїв можна виділити такі напрями інвестиційної політики:

- інвестування з метою отримання доходу у вигляді процентів, дивідендів, виплат із прибутку;
- інвестування з метою отримання доходу у вигляді приросту капіталу внаслідок зростання ринкової вартості інвестиційних активів;
- інвестування з метою отримання доходу, складовими якого виступають як поточні доходи, так і приріст капіталу.

Орієнтація на один із зазначених напрямів є ключовою ланкою формування інвестиційної політики, що визначає склад об'єктів інвестування, джерело отримання доходу, рівень прийнятного ризику та підходи до аналізу інвестицій.

Усі форми і види інвестиційної діяльності банків здійснюються за рахунок сформованих ними ресурсів. Політика формування інвестиційних ресурсів покликана забезпечити здійснення інвестиційної діяльності в заданих масштабах і напрямках, ефективно використання власних і залучених коштів, вкладених в інвестиційні активи. Розроблення основних напрямів інвестування пов'язана з проведенням одночасної роботи з визначення джерел їх фінансування.

Прогнозування потреби у загальному обсязі інвестиційних ресурсів проводиться на основі зіставлення обсягів, передбачених у разі формування основних напрямів інвестиційної діяльності, і часткою, яка припадає на інвестиційні активи внаслідок розподілу ефективного потенціалу банків між різними групами активів, з урахуванням майбутніх потоків грошових коштів у вигляді платежів і надходжень, оцінки можливостей залучення коштів на фінансовому ринку в рамках загальної фінансової стратегії банку.

При цьому необхідно забезпечити відповідність не тільки загальних обсягів інвестицій і джерел їх фінансування, а й структурні показники.

Такі важливі характеристики інвестування, як дохідність і ризик, неабиякою мірою залежать від виду банківських ресурсів, які використовуються для фінансування інвестицій та відрізняються за вартістю залучення, ступенем ризику їх вилучення та іншими параметрами.

Важливим елементом інвестиційної політики є аналіз структури пасивів, вибір оптимального співвідношення між власним капіталом банку та його борговими зобов'язаннями, визначення структури боргових зобов'язань за термінами погашення, ризиками зміни вартості, прогнозування альтернативних форм мобілізації інвестиційних ресурсів. Така стратегія формування інвестиційних ресурсів дає можливість зіставити структурні показники джерел фінансування інвестицій з характеристикою аналізованих об'єктів інвестування, згрупованих за строками, ліквідністю та перспективами збільшення.

Прийняття інвестиційних рішень банку має бути орієнтоване на досягнення оптимального співвідношення між обсягом і структурою вкладень і їх ресурсним забезпеченням з позицій максимальної прибутковості й мінімального ризику, що є цільовою функцією інвестиційної політики банку. Це, своєю чергою, передбачає прогнозування напрямів інвестування в майбутньому періоді на основі прогнозованих змін обсягу і структури інвестиційних вкладень і джерел їх фінансування. Отже, управління інвестиційною діяльністю повинно охоплювати як формування основних напрямів інвестування, так і визначення необхідного ресурсного забезпечення.

За умови формування джерел фінансування конкретних видів інвестиційних вкладень необхідним фактором є врахування специфіки різних видів банківських ресурсів. На основі аналізу специфіки руху різних видів банківських ресурсів, виходячи зі ступеня стабільності, можна виділити три групи:

- 1) найбільш стабільні (власні кошти банків і довгострокові зобов'язання);
- 2) стабільні (строкові та ощадні депозити, позики в інших банках, незнижуваний залишок депозитів до запитання);
- 3) нестабільні (піддані змінам залишки депозитів до запитання).

Чим більша частка стабільної і дешевої частини банківських ресурсів, тим, за інших рівних умов, вища прибутковість і сталість комерційного банку. Будь-які зрушення в структурі активів і пасивів впливають на прибутковість і ступінь ризику банківських операцій. В основі цих зрушень лежать зміни кредитної та інвестиційної політики банку, які, своєю чергою, визначаються макро- і мікроекономічними чинниками.

До макроекономічних факторів, які впливають на інвестиційну політику комерційного банку, можна віднести:

- економічну та політичну ситуацію в країні;
- стан інвестиційного та фінансового ринку;
- комплекс законодавчих і нормативних основ банківської діяльності;
- політику оподаткування;
- структуру і стабільність банківської системи та ін.

Аналіз та облік цих факторів у процесі формування інвестиційної політики передбачає збір і обробку вихідної інформації. Аналітична інформація для оцінки можливостей інвестування представлена блоками:

- макроекономічна ситуація та інвестиційний клімат;
- основні показники, що характеризують макроекономічний розвиток інвестиційного ринку загалом;
- основні показники розвитку окремих сегментів інвестиційного ринку;
- показники інвестиційної привабливості галузей економіки;
- показники інвестиційної привабливості регіонів;
- дані про динаміку окремих інвестиційних інструментів;
- дані про діяльність окремих суб'єктів господарювання;
- законодавчі та нормативні акти, що визначають режим інвестиційної діяльності банків;
- положення про оподаткування різних видів банківської діяльності.

Результати оцінки розглянутих показників є важливим орієнтиром під час прийняття інвестиційних рішень. Основні мікроекономічні фактори, що впливають на формування інвестиційної політики, включають:

- обсяг і структуру ресурсної бази;
- загальну мотивацію діяльності банку, характер і значущість стратегічних цілей, що обумовлюють вибір інвестиційної політики;
- стадії життєвого циклу банку;
- розміри, організаційну будову та функціональну структуру банку;
- якість інвестиційних вкладень;
- прибутковість подібних активів;
- масштаби витрат на формування і управління інвестиційним портфелем.

Аналіз та оцінку розробленої інвестиційної політики здійснюють за такими критеріями: відповідність інвестиційної політики за цілями, напрямом і термінами реалізації до умов загальної економічної політики банку; внутрішня і зовнішня збалансованість інвестиційної політики; ступінь реалізації інвестиційної політики; ефективність інвестиційної політики. Зміна умов здійснення інвестиційної діяльності потребує проведення постійного моніторингу для успішного виконання розробленої інвестиційної політики.

Інвестиційна програма на момент складання не може охопити весь комплекс змін зовнішніх і внутрішніх факторів. Тому гнучкість і динамічність інвестиційної програми можна досягнути завдяки поточному коригуванню управління інвестиціями, що в короткостроковому періоді передбачає об'єктивну оцінку ефективності окремих вкладень, визначення можливостей виходу з інвестиційних проектів, реінвестування капіталу в разі настання несприятливої ситуації.

Висновки. Економічні інтереси банків, що впливають із сутності цих інститутів як комерційних структур, полягають у забезпеченні прибутковості банківських операцій під час дотримання їх ліквідності та надійності. Банки працюють здебільшого не на власних, а на залучених і позикових ресурсах, тому вони не можуть ризикувати коштами своїх клієнтів, вкладаючи їх у великі інвестиційні проекти, якщо це не забезпечено відповідними гарантіями.

Тому під час створення своєї інвестиційної політики комерційні банки завжди повинні виходити з реальних оцінок ризику, економічної ефективності, фінансової привабливості інвестиційних проектів, оптимального поєднання коротко-, середньо- і довгострокових вкладень.

Разом із тим, існуюча система інвестування є не тільки внутрішньою справою самого банку. Відповідно до базисних принципів регулювання банківської діяльності, невід'ємною частиною будь-якої системи нагляду є незалежна перевірка політики, оперативної діяльності банку та застосовуваних при цьому процедур, пов'язаних із видачею кредитів та інвестуванням капіталів, а також поточного управління кредитним та інвестиційним портфелями.

Комерційні банки для ефективного управління інвестиційною діяльністю повинні розробити і реалізувати обґрунтовану інвестиційну політику. Саме від розробленої політики надалі залежатиме результат банку від вкладень в інвестиційні інструменти.

Література

1. Тиркало Р.І. Банківська справа : навч. посібн. / Р.І. Тиркало. – Тернопіль : Вид-во "Карт-бланш", 2001. – 314 с.
2. Петрук О.М. Банківська справа : навч. посібн. [для студ. ВНЗ] / О.М. Петрук, Ф.Ф. Бутинець. – К. : Вид-во "Кондор", 2004. – 461 с.
3. Спіфанов А.О. Операції комерційних банків : навч. посібн. / А.О. Спіфанов. – Суми, 2007. – 178 с.
4. Игонина Л.Л. Инвестиции / Л.Л. Игонина. – К. : Изд-во "Экономистъ", 2005. – 478 с.

Започный В.И. Инвестиционная политика как основной этап банковского инвестиционного процесса

Охарактеризован процесс формирования инвестиционной политики банка. Изображены основные элементы инвестиционной политики и определяющие ее факторы. Проанализированы основные цели, которые необходимо предусматривать при разработке эффективной инвестиционной политики. Выделены критерии, на основе которых осуществляется оценка инвестиционной политики.

Ключевые слова: инвестиционная политика, портфель ценных бумаг, инвестиционная стратегия, инвестиционная тактика, инвестиционная деятельность.

Zapotochnyy V.I. Investment policy as the main phase of the banking investment process

The characteristic process of the investment policy of the bank. Depicted the main elements of investment policy and the factors determining it. The main objectives are to provide for the development of an efficient investment policy. Highlighted criteria on which to value the investment policy.

Keywords: investment policy, portfolio of securities, investment strategy, investment tactics, investment activity.

УДК 338.45:330.341.1

Аспір. А.В. Колодійчук –

Інститут регіональних досліджень НАН України

КЛАСИФІКАЦІЯ ФАКТОРІВ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ: ТРАДИЦІЙНА, БАРЕРНА ТА ЗА ПРІОРИТЕТНІСТЮ

Необхідність активізування розвитку промисловості України інноваційним шляхом потребує з'ясування факторів впливу на цей процес для підсилення стимуляційних і пом'якшення гальмівних. Розроблено класифікації факторів інноваційного розвитку промисловості: традиційну, бар'єрну та за пріоритетністю. У рамках кожної класифікації проаналізовано відповідні групи факторів інноваційного розвитку промисловості.

Ключові слова: інновації, інноваційний розвиток, промисловість, фактори, традиційна класифікація факторів, класифікація факторів за пріоритетністю.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку економіки України гальмування темпів інноваційного розвитку вітчизняної промисловості є актуальною проблемою, яка потребує невідкладного вирішення. Ця проблема зумовлена факторами негативного впливу на активізування інноваційної діяльності у промисловості: від недостатнього фінансування до браку висококваліфікованої робочої сили на промислових підприємствах, яка генерувала б інноваційні розробки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми визначення факторів інноваційного розвитку промисловості, їх класифікації, механізми їх впливу вивчали науковці: В. Божкова, Ю. Грачова, С. Ілляшенко, М. Крупка, Т. Кужда, О. Кузьмін, М. Стадник та ін. Фактори інноваційного розвитку промислових підприємств досліджували О. Кузьмін, Т. Кужда; просторові фактори інноваційного промислового розвитку розглядали у своїх працях М.І. Долішній, Л.Т. Шевчук; екологічні фактори інноваційного розвитку промисловості досліджували В.Г. Божкова, С.М. Ілляшенко. Проте багато питань, пов'язаних із класифікацією факторів інноваційного розвитку промисловості, залишаються нез'ясованими.

Метою дослідження є розроблення класифікацій факторів інноваційного розвитку промисловості: традиційної, бар'єрної та за пріоритетністю.

Виклад основного матеріалу. Насамперед потрібно з'ясувати суть поняття "фактор". У Словнику іншомовних слів фактор тлумачиться як "умова, рушійна сила, причина будь-якого процесу" [4, с. 694-695]. У Тлумачному словнику української мови наведено більш розширене визначення цього поняття – "умова, рушійна сила, причина будь-якого процесу, що визначає його характер або одну з основних рис" [2, с. 521]. Під час управління інноваційним розвитком промисловості визначальне місце посідає з'ясування факторів інноваційного розвитку промисловості.

Під категорією "фактор інноваційного розвитку промисловості" ми розумітимемо рушійну силу системного процесу, який здійснюється на основі моделей і концепцій, базується на результатах НТП, наслідком якого є стратегічний регулятивний вплив на промисловість, що завершується істотним покращенням структури та якості промислового виробництва.